

СХВАЛЕНО

розпорядженням Кабінету Міністрів
України

від 2025 р. №

КОНЦЕПЦІЯ

Державної цільової соціальної програми “Молодь України”
на 2026 – 2030 роки

Визначення проблеми, на розв’язання якої спрямована Програма

Молодь є соціально-демографічною групою та частиною людського капіталу, яка відіграє важливу роль у формуванні економічного потенціалу держави і забезпеченні її конкурентоспроможності на глобальних ринках. Саме молоді люди визначають напрями та динаміку соціокультурних змін, вектори можливого розвитку суспільства, а також впливають на формування та реалізацію державної політики.

В умовах сучасних викликів, коли значна кількість молодих чоловіків та жінок боронять українську державність, роль молоді набуває особливого значення. Збереження та розвиток молоді стає стратегічним завданням для держави з огляду на потребу у зміцненні людського капіталу, захисті суверенітету України, її швидкому повоєнному відновленні та прискоренні сталого економічного зростання.

Україна перебуває в умовах невизначеності та нестабільності, у результаті чого українська молодь опинилася в епіцентрі складних випробувань. Події, що відбулися після її ухвалення, зокрема пандемія коронавірусної хвороби (COVID-19), повномасштабна збройна агресія Російської Федерації проти України (далі – збройна агресія), зумовили глибокі соціальні, демографічні та економічні зміни, які істотно вплинули на становище молоді, ускладнивши і без того нелегкий процес становлення та переходу до дорослого життя.

Масова міграція, тимчасова окупація Російською Федерацією територій України, що супроводжується агресивною політикою насильницької асиміляції та мілітаризації молоді сформувала нові умови для усіх сфер життя молодих людей. Наслідками стали песимістичні очікування щодо майбутнього, погіршення психічного та фізичного здоров’я, низька зацікавленість молодих людей в участі у суспільному житті.

Відповідно до Закону України “Про основні засади молодіжної політики” молоддю в Україні вважаються молоді особи віком від 14 до 35 років. З урахуванням етапів розвитку, формування та зміни потреб молодих жінок та чоловіків на різних етапах дорослішання, у Національній молодіжній стратегії до 2030 року, затвердженій Указом Президента України від 12 березня 2021 р. № 94 (далі – Молодіжна стратегія), виокремлено чотири вікові групи молоді:

14-17 років: здебільшого охоплює учнівську молодь, яка визначається з освітніми та професійними орієнтирами й набуває досвіду участі в суспільному житті;

18-23 роки: молодь зазвичай здобуває фахову передвищу або вищу освіту, поєднує навчання з початком трудової діяльності та шукає шляхи самореалізації;

24-28 роки: молодь, як правило, вже визначилася з професійними пріоритетами, але часто стикається з труднощами офіційного працевлаштування й забезпечення гідних умов праці. Частина цієї вікової групи бере участь у захисті України;

29-35 роки: молодь має професійний, управлінський або науковий досвід, часто потребує перекваліфікації, формує сім'ї, виховує дітей та активно залучається до суспільного життя країни, захищає незалежність, державний суверенітет та територіальну цілісність України.

Молодь є також соціально різноманітною: вона включає молодих жінок і чоловіків, осіб з інвалідністю; ВПО, військовослужбовців та ветеранів; представників корінних народів (зокрема кримських татар, караїмів, кримчаків), національних меншин (спільнот); молодь, яка проживає в селах, містах, на ТОТ чи за кордоном. Програма визнає це різноманіття та необхідність урахування специфічних потреб.

Зменшення чисельності молоді, її участі в суспільному житті та зростання міграційних настроїв є ключовими викликами, особливо з огляду на тих, хто планує виїхати за межі України, не пов'язує своє майбутнє з Україною або не відчуває себе частиною українського суспільства. За результатами соціологічного дослідження “Вплив війни на молодь в Україні” (далі-Дослідження) лише 58% молодих людей висловили бажання залишитись в Україні, а частка молодих біженців, які прагнуть повернутися, зменшилася з 66% у 2023 році до 32% у 2024 році. Водночас частка тих, хто категорично не хоче повертатися, зросла з 6% до 19% відповідно.

Демографічна криза в Україні, посилена збройною агресією, депортацією та примусовим переміщенням молоді з тимчасово окупованих територій, обстріли цивільної інфраструктури, призвела до різкого скорочення чисельності молодих людей. За даними Держстату, станом на 1 січня 2022 року чисельність молоді становила 9,97 млн осіб (24,3% населення), а за оцінкою Інституту демографії НАН — 7,65 млн осіб у 2024 році з прогнозом зниження до 7,59 млн до 2030 року.

Збройна агресія Російської Федерації проти України, за висновками аналітичного звіту Центру громадянської просвіти “Альменда” супроводжується системним впровадженням агресивної молодіжної політики на тимчасово окупованих територіях України, що цілеспрямовано знищує українську ідентичність. Понад 600 тисяч молодих осіб віком 18–29 років проживає на окупованих частинах Луганської, Донецької, Запорізької та Херсонської областей, які перебувають під впливом російської політики. Втрата зв'язку з ними та з молоддю за кордоном без належної реінтеграції загрожує формуванню покоління, що не ідентифікує себе як частину українського суспільства.

Низька продуктивність економіки, економічна нестабільність, дестабілізація ринку праці також створюють значні перешкоди для професійної реалізації молодих людей в Україні. Відповідно до результатів дослідження “Ставлення молоді до власного бізнесу: Україна та ЄС”, 73 відсотки молоді в Україні при виборі виду праці віддали перевагу самозайнятості, веденню бізнесу (“Rating Lab”, 2023), але відсутність відповідних знань обмежують ці прагнення. На відміну від України, в ЄС молодь, здебільшого, надає перевагу роботі по найму і тільки 39 відсотків молодих людей розглядають можливості самозайнятості та ведення бізнесу.

Молоді жінки та чоловіки можуть стикатися з труднощами в адаптації до мінливих умов ринку праці, пошуками свого професійного покликання та

забезпеченням себе матеріально. Відтак, важливо допомогти молодим людям стати гнучкішими та адаптивнішими до змін, а отже, і конкурентоспроможнішими та економічно самодостатнішими через створення умов для набуття ключових компетентностей, підтримку з профорієнтацією, перекваліфікацією та працевлаштуванням.

Проблема психічного здоров'я молоді загострюється як в Україні, так і в країнах Європейського Союзу. За даними дослідження компанії “Alligator” (2023), психічне здоров'я є одним із головних викликів для молоді на найближчі п'ять років. У 2024 році 25% молоді в Україні занепокоєні своїм психічним станом (22% — у 2023 році). Погіршення психоемоційного стану, стреси та розлади, спричинені збройною агресією, міграцією та іншими травматичними подіями, призводять до руйнування соціальних зв'язків і зростання кількості розлучень у молодих сім'ях. Зокрема, частка тих, хто повідомив про розрив стосунків із друзями або родичами, зросла з 18% (2023) до 27% (2024). У ЄС, за даними звіту “Молодь та демократія” (Євробарометр, 2024), 46% молоді віком 15–30 років стикалися з тривогою чи депресією впродовж останнього року.

Низька залученість молоді до суспільного життя та діяльності інститутів громадянського суспільства. За даними Дослідження 69 відсотків опитаних молодих людей не брали участі в діяльності жодного з таких інститутів за останні 12 місяців. Водночас сприйняття молоддю власної спроможності впливати на зміни в громаді також залишається невисоким — лише 8 відсотків респондентів відповіли ствердно — “так” на запитання “Чи відчуваєте ви, що можете особисто впливати на зміни в своїй громаді?”.

Низька участь молоді у суспільному житті, недовіра до інституцій та слабка віра у зміни свідчать про фрагментованість молодіжної політики. Проблему посилюють слабка координація між суб'єктами, низька інституційна спроможність, нестача підготовлених фахівців і ресурсів.

Створення сприятливого та інклюзивного середовища, у якому визначається унікальність кожної молодої людини, враховуються потреби молоді на всіх етапах її розвитку та становлення, а також забезпечується рівний доступ до актуальних можливостей, що відповідають викликам сьогодення, сприяє реалізації потенціалу молоді, усвідомленню громадянської відповідальності, пошуку свого місця у суспільстві та формуванню стійкого відчуття приналежності до спільноти.

Одним із ключових завдань є посилення ролі та впливу молоді в суспільстві через її залучення до вирішення питань державного і місцевого значення, а також забезпечення участі у формуванні, реалізації, моніторингу та оцінці молодіжної політики на всіх рівнях. Водночас важливо зміцнювати інституційну спроможність органів державної влади та місцевого самоврядування, формувати ключові компетентності державних службовців, посадових осіб, фахівців, які працюють з молоддю (зокрема молодіжних працівників), для налагодження ефективного діалогу з молоддю та її залучення до участі на всіх етапах ухвалення рішень.

Крім того, необхідно створити умови та доступні можливості для особистісного, професійного й іншого розвитку молоді, формування ключових компетентностей для участі у суспільному житті та самореалізації. Це сприятиме не лише збереженню молоді, яка пов'язує своє майбутнє з Україною, а й формуванню якісно нової країни.

Інвестування в молодь є ключовим чинником захисту країни сьогодні та її відбудови після війни. Вкладення в освіту, навички, здоров'я й таланти молоді сприятимуть повноцінному розвитку молодих українців. За даними дослідження ЮНІСЕФ “Краще майбутнє: економічне обґрунтування для інвестування в молодь в Україні”, брак ресурсів для молоді може призвести до демографічної кризи, еміграції та погіршення психічного здоров'я. Водночас, кожна гривня, інвестована в навички, охорону здоров'я, працевлаштування чи участь молоді, до 2030 року може принести суспільству 2,60 гривні, і з часом ця віддача зростатиме.

Для створення необхідних правових, фінансових, організаційних умов, що сприятимуть вирішенню наявних проблем та викликів із досягненням довготривалих результатів, застосовується програмний підхід – як інструмент, що забезпечує стратегічне планування, міжвідомчу і міжсекторальну взаємодію, мобілізацію ресурсів, сталість рішень та врахування специфічних потреб кожної групи молоді.

Програма ґрунтується на аналізі стану та проблем розвитку української молоді, результатів виконання попередніх програм, а також враховує програмні вимоги й перспективи, визначені Молодіжною стратегією, планом заходів з виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 25 жовтня 2017 р. № 1106 (Офіційний вісник України, 2018 р., № 24, ст. 852), Указом Президента України від 30 вересня 2019 р. № 722 “Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року”, Концепцією розвитку громадянської освіти в Україні, схваленою розпорядженням Кабінету Міністрів України від 3 жовтня 2018 р. № 710 (Офіційний вісник України, 2018 р., № 80, ст. 2686, 2022 р., № 82, ст. 5052), Державною стратегією забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2030 року, схваленою розпорядженням Кабінету Міністрів України від 12 серпня 2022 р. № 752-р (Офіційний вісник України, 2022 р., № 70, ст. 4248), Національною стратегією із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року, схваленою розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2021 р. № 366-р (Офіційний вісник України, 2021 р., № 36, ст. 2154), Законом України “Про зайнятість населення”, (Відомості Верховної Ради, 2013 р., № 24, ст. 243) та розроблена відповідно до принципів здійснення молодіжної політики, визначених Законом України “Про основні засади молодіжної політики”.

Також Програма враховує програмні вимоги, визначені переглянутою Європейською хартією про участь молоді у громадському житті на місцевому та регіональному рівні, ухваленою Конгресом місцевих та регіональних влад Європи 21 травня 2003 р., Хартією Ради Європи з освіти для демократичного громадянства й освіти з прав людини (2010), Стратегією молодіжного сектору Ради Європи до 2030 року, Рекомендаціями Комітету Міністрів державам-членам: про доступ молоді з неблагополучних районів до соціальних прав, CM/Rec(2015)3; про доступ молодих людей до прав, CM/Rec(2016)7; про молодіжну роботу, CM/Rec(2017)4; про захист молодіжного громадянського суспільства і молоді та підтримки їх участі в демократичних процесах, CM/Rec(2022)6, документами Організації Об'єднаних Націй, Європейського Союзу та Ради Європи, що регламентують засади розвитку молодіжної політики.

Аналіз причин виникнення проблеми та обґрунтування необхідності її розв'язання програмним методом

Виклики, спричинені посиленням збройної агресії, соціально-економічною нестабільністю та демографічною кризою, створюють значні бар'єри для цілісного розвитку та самореалізації української молоді.

Масштабність зазначених проблем, з якими Україна зіткнулася вперше за роки незалежності, обумовила неможливість їх розв'язання у рамках раніше прийнятих програм. Складність проблем, що постали перед українською молоддю та державою зумовлює потребу в системному аналізі та вирішенні цих проблем на всіх ключових рівнях – державному (проблеми держави), інституційному (проблеми суб'єктів молодіжної роботи) та організаційному (проблеми молоді).

На державному рівні проблеми пов'язані з:

довготривалою збройною агресією та тимчасовою окупацією частини територій, що ускладнює підтримку зв'язку з молоддю, яка проживає на територіях, де ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, а також із молоддю, яка перебуває за межами України, що призводить до поступової асиміляції молоді у іншому культурному просторі та втрати зв'язку з українським суспільством, що загрожує формуванням покоління, яке не ідентифікує себе як його частину;

системними прогалинами в реалізації молодіжної політики через обмежену міжвідомчу та міжсекторальну взаємодію;

обмеженою кількістю та рівнем професійної підготовки державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування щодо залучення молоді до вирішення питань державного і місцевого значення, формування та реалізації молодіжної політики і здійснення молодіжної роботи;

слабким врахуванням потреб молоді у процесі формування політики, зокрема на регіональному та місцевому рівні, що призводить до зниження її ефективності та посилення територіальної нерівності у доступі до послуг та можливостей участі в суспільному житті;

відсутністю належного урахування вікових особливостей і потреб молодих жінок і чоловіків на різних етапах дорослішання у державних програмах, а також обмеженням цілей цих програм виконанням показників замість впровадження реальних змін;

слабкістю стратегічного планування, відсутність дієвої наскрізної системи моніторингу та оцінки ефективності і результатів реалізації молодіжних програм (проектів та заходів), а також завдань і заходів Програми, що не дозволяє враховувати їхній довгостроковий вплив.

На інституційному рівні проблеми пов'язані з:

браком інклюзивних та безбар'єрних просторів, що спричинено як втратою частини молодіжної інфраструктури внаслідок збройної агресії, так і недорозвиненістю цифрової інфраструктури для здійснення дистанційної роботи, що посилює нерівність між областями та ускладнює рівний доступ молоді до якісних послуг, особливо для молоді з територій, де ведуться (велися) бойові дії або які тимчасово окуповані;

зміною місця розташування, формату діяльності або припиненням функціонування частини молодіжних центрів, молодіжних рад, організацій та інших

суб'єктів молодіжної роботи, що призвело до втрати стабільності та сталої роботи у сфері;

недостатнім рівнем інституційної спроможності суб'єктів молодіжної роботи, включаючи слабе ресурсне забезпечення та організаційний потенціал, що знижує їхню здатність адаптуватися до змін, ефективно реалізовувати програми та заходи для молоді;

вимушеним переселенням молодіжних працівників і працівниць, що обмежило або унеможливило виконання ними функцій, зокрема в офлайн форматі;

недостатньою кількістю кваліфікованих молодіжних працівників, обмеженим доступом до належного навчання, що впливає на якість роботи з молоддю;

фінансуванням заходів і програм для молоді за залишковим принципом, що знижує їхній потенціал, обмежує інноваційність та перетворює більшість ініціатив на формальні заходи з обмеженим впливом;

відсутністю реінтеграційних та адаптаційних програм для суб'єктів молодіжної роботи з тимчасово окупованих територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією;

потребою у системній роботі з ветеранами та ветеранками, що зумовлена триваючою збройною агресією, та необхідністю їхньої реабілітації, адаптації та реінтеграції у громадське, політичне, соціально-економічне й культурне життя на основі безбар'єрного підходу.

На організаційному рівні проблеми пов'язані з:

масовою міграцією, депортацією або примусовим переміщенням частини української молоді з територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або які тимчасово окуповані Російською Федерацією;

відсутністю когнітивної безпеки через недостатню поінформованість та низький рівень доступу молоді до якісних програм неформальної освіти для розвитку актуальних компетентностей (цифрова грамотність, медіаграмотність, кібербезпека, безпечна поведінка в онлайн-просторі), що суттєво обмежує здатність молоді адаптуватися до сучасних викликів і робить її вразливою до дезінформації, пропаганди та інших проявів ворожої інформаційної діяльності, у тому числі із застосуванням штучного інтелекту;

зростанням рівня безробіття та поширенням тіньової зайнятості серед молодих жінок і чоловіків, що зумовлено соціально-економічною нестабільністю, посиленням освітньо-професійних, гендерно-вікових дисбалансів, а також наслідками зовнішньої і внутрішньої міграції та збройної агресії;

браком доступних і якісних програм профорієнтації та перекваліфікації молоді, які відповідають сучасним вимогам ринку праці, програм для молодих підприємців для здобуття компетентностей у різних сферах, а також фахових та управлінських навичок, необхідних для працевлаштування;

недостатньою кількістю і якістю програм неформальної освіти для розвитку підприємницької компетентності молоді, що ускладнює їх якісну професійну реалізацію, обмежує розвиток малого і середнього підприємництва, ускладнює їх інтеграцію у ринок праці та сприяє міграційним настроям серед молодих людей;

травматичним досвідом, отриманим внаслідок збройної агресії, вимушеної зовнішньої і внутрішньої міграції та соціальної ізоляції, що впливає на всі рівні функціонування молоді (фізіологічний, психологічний, соціальний, особистісний, професійний);

відсутністю системної підтримки психічного здоров'я молоді з боку держави, нестачею послуг із соціально-психологічної адаптації та програм фахової психологічної підтримки для молодих жінок та чоловіків, у тому числі з територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, депортованих або примусово переміщених внаслідок збройної агресії, внутрішньо переміщених осіб, яка належать до корінних народів України, національних меншин (спільнот), а також ветеранів та ветеранок, молодих сімей, молоді у перехідному віці та їх батьків, що може загострювати травматичні ситуації, сприяти соціальній ізоляції, депресії, розпаду сімейних зв'язків і зростанню випадків суїцидальної поведінки;

недостатнім рівнем культури турботи про власне психічне та фізичне здоров'я як серед молодих жінок, так і молодих чоловіків;

браком нових і альтернативних форм участі молоді у суспільному житті та недостатньою фінансовою підтримкою відповідних ініціатив, попри зниження ефективності традиційних інструментів участі;

низьким рівнем зацікавленості молоді у суспільному житті, що зумовлена недовірою до органів публічної влади, відсутністю відчуття впливу на ухвалення рішень, низьким рівнем поінформованості про свої права, обов'язки та можливості, зокрема, бути активним учасником чи учасницею суспільних змін, що знижує мотивацію до участі та сприяє відстороненню від суспільних процесів;

відсутністю реінтеграційних та адаптаційних програм для інтеграції молоді з тимчасово окупованих територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, внутрішньо переміщених осіб, та які належать до корінних народів України, національних меншин (спільнот) до культурного, інформаційного, освітнього простору України;

зростанням ризиків стигматизації різних груп молоді внаслідок триваючої збройної агресії, що може спричиняти соціальну напругу та зниження рівня згуртованості в суспільстві;

невизнанням і неврахуванням унікальних і різноманітних потреб усіх груп молоді, що спричиняє упереджене ставлення, обмеження у доступі до можливостей, інфраструктури та ускладнює повноцінну інтеграцію молоді до суспільного життя та інших сфер життєдіяльності, незалежно від її віку, статі, місця проживання, інвалідності, етнічного й соціального походження, громадянства, майнового та сімейного статусу;

недосконалістю комунікаційних механізмів між молоддю та молодіжними інституціями, що призводить до формування так званої “закритої бульбашки”, коли до участі залучені переважно представники вузьких кіл, а більшість молоді залишається поза важливими суспільними процесами через необізнаність, що підсилює соціальну ізоляцію та знижує рівень залученості.

Враховуючи вищезазначене, використання програмного методу є необхідним для системного та довгострокового подолання зазначених проблем. Їхнє вирішення потребує консолідації дій органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування,

суб'єктів молодіжної роботи, міжнародних організацій, громадянського суспільства, соціально відповідального бізнесу та інших зацікавлених сторін.

Програма має стати платформою для узгодження інтересів і зусиль між усіма сторонами на національному, регіональному та місцевому рівнях, що сприятиме ефективній реалізації молодіжної політики відповідно до стандартів Ради Європи, Європейського Союзу та ООН. Її виконання передбачає налагодження міжвідомчої та міжсекторальної взаємодії, залучення коштів державного і місцевого бюджетів, міжнародної допомоги, а також застосування централізованого планування з можливістю адаптації заходів до потреб молоді на різних етапах дорослішання.

Програмний підхід дозволить не лише реагувати на виклики, а й діяти на випередження – через планування, моніторинг і коригування заходів відповідно до їхньої ефективності у довгостроковій перспективі. Це дасть змогу уникнути фрагментарності, формалізму, забезпечити інтеграцію молоді в усі сфери життя та створити умови для формування сильного, інноваційного й відповідального покоління, здатного брати участь у відновленні держави та посиленні людського капіталу України.

Таким чином, для системного подолання зазначених проблем передбачається реалізація таких заходів:

- забезпечення міжвідомчої та міжсекторальної взаємодії усіх суб'єктів молодіжної політики;
- розвиток кадрового потенціалу, інфраструктури та цифрових інструментів для підтримки молоді на всіх рівнях;
- створення умов для особистісного, освітнього, професійного розвитку, економічної мобільності та підприємницької активності молоді;
- впровадження систем підтримки психічного здоров'я, соціально-психологічної допомоги та життєстійкості молодих людей;
- формування усвідомленої громадянської самоідентифікації молоді, її залучення до ухвалення рішень і участі у суспільному житті;
- забезпечення реінтеграції молоді з тимчасово окупованих територій, ВПО і молоді за кордоном, молодих ветеранів та ветеранок у соціокультурний простір України.

Мета Програми

Метою Програми є створення можливостей для особистісної самореалізації молоді як стратегічної складової людського капіталу України, розвитку її життєстійкості та формування усвідомленої громадянської самоідентифікації.

Визначення оптимального варіанта розв'язання проблеми на основі порівняльного аналізу можливих варіантів

Існують два варіанти розв'язання проблеми.

Перший варіант застосовує **традиційний підхід**, який передбачає централізоване управління молодіжною політикою та її реалізацію шляхом створення дієвої управлінської вертикалі на національному, регіональному та місцевому рівнях. Однією з ключових переваг цього підходу є його структурованість та контрольованість. Централізоване управління дає змогу ефективно координувати реалізацію програм та контролювати їх відповідність загальнонаціональним пріоритетам.

Однак традиційний підхід має низку суттєвих недоліків. Його незначна гнучкість, яка посилюється на тлі зростаючої невизначеності, ускладнює оперативне реагування на виклики та адаптацію до реальних потреб молоді. Через складний процес ухвалення рішень зміни впроваджуються повільно, що часто призводить до формальної реалізації заходів без урахування актуальних викликів часу. Крім цього, молодіжна політика залишається фрагментованою через слабку координацію між усіма заінтересованими сторонами. Моніторинг і аналіз потреб молоді здійснюється нерегулярно, здебільшого за кількісними показниками, без якісної оцінки впливу на життя молодих людей, що викривлює розуміння їхніх реальних запитів. Водночас, низький рівень залучення молоді та суб'єктів молодіжної роботи — особливо на регіональному та місцевому рівнях — знижує довіру до прийнятих рішень і сприяє сприйняттю програм як формальних, із мінімальним ефектом.

Таким чином, традиційний підхід є ефективним з точки зору контролю, але у періоди соціальних змін він демонструє низьку адаптивність та недостатньо імплементує принципи молодіжної політики, такі як рівність прав молоді, участь молоді, обґрунтованість, міжвідомча та міжсекторальна взаємодія.

Другий варіант — інноваційний підхід, який поєднує використання управлінської вертикалі з активною участю суб'єктів молодіжної роботи, зокрема молодіжних громадських об'єднань, молодіжних рад і молодіжних центрів, соціально відповідального бізнесу та міжнародних організацій, що працюють з молоддю. Його основою є принципи участі, партнерства, міжвідомчої та міжсекторальної взаємодії, а також — застосування гнучких інструментів реалізації.

Інноваційність цього підходу полягає не лише в залученні ширшого кола учасників, а й у впровадженні цифрових інструментів молодіжної роботи, посиленні ролі неформальної освіти, адаптивного управління. Такий підхід дозволяє враховувати динамічні потреби молоді на різних етапах її дорослішання та забезпечує індивідуальну підтримку на основі сучасних механізмів взаємодії.

Це забезпечує гнучкість і адаптивність політики, сприяє її реальній ефективності, дозволяє швидко коригувати заходи в умовах змін середовища, уникати дублювання та фрагментації зусиль, а також підвищує довіру молоді до політичних рішень.

Цей підхід також забезпечує фінансову сталість програм для молоді, оскільки, крім коштів державного та/або місцевих бюджетів, передбачає залучення міжнародної технічної допомоги, добровільних внесків від урядів, агентств та установ іноземних держав, міжнародних та інших організацій, інших не заборонених законодавством джерел.

Найбільшим викликом інноваційного підходу є наявність потреби у високому рівні координації між усіма залученими сторонами. Реалізація такого підходу потребуватиме інтеграції зусиль та якісної міжвідомчої та міжсекторальної взаємодії всіх залучених сторін. Відсутність ефективної співпраці може призвести до посилення фрагментованості молодіжної політики через дублювання реалізованих заходів та програм для молоді, зокрема, на державному та місцевому рівнях, та, як наслідок, до нерівномірної підтримки молоді в Україні, що призведе до істотного посилення суспільних упереджень, культурного розриву та зниження соціальної згуртованості.

Водночас, попри окреслені ризики, **інноваційний підхід є оптимальним** для реалізації державної молодіжної політики. Він поєднує стратегічне планування, участь

молоді, партнерство та ресурсну мобілізацію. Такий підхід забезпечує системність, гнучкість і стійкість молодіжної політики, що враховує реальні потреби молоді, ефективно реагує на виклики і сприяє сталим результатам у розбудові людського капіталу та повоєнному відновленні України.

Шляхи і способи розв’язання проблеми, проблеми, строк виконання Програми

З метою раціонального використання ресурсів Програма передбачає концентрацію зусиль на трьох пріоритетах:

Пріоритет 1. Розширення участі молоді у суспільному житті та зміцнення соціальної згуртованості.

Пріоритет планується реалізовувати через:

1.1) створення умов для участі молоді у суспільному житті, забезпечення її доступу до ухвалення рішень на національному, регіональному і місцевому рівнях зокрема:

- забезпечення можливостей для реалізації молоддю свого права на участь у формуванні, реалізації та моніторингу молодіжної політики на всіх рівнях — через діяльність молодіжних рад, органів учнівського та студентського самоврядування, інших суб’єктів молодіжної роботи;

- розвиток співпраці між різними групами молоді та суб’єктами молодіжної роботи, обмін досвідом, поширення кращих практик, реалізація спільних програм (проектів, заходів), участі у формальних і неформальних платформах взаємодії;

- створення нових можливостей та зменшення бар’єрів для громадської, волонтерської діяльності та інших форм участі молоді — через започаткування й розвиток програм мобільності, молодіжних обмінів, зміцнення соціальної згуртованості, розвиток міжрегіональної співпраці та організацію заходів, спрямованих на відновлення країни, у тому числі через реалізацію Національної програми залучення молоді до відновлення України “ВідНОВА:UA”;

- забезпечення доступу молоді до процесів ухвалення важливих суспільних рішень державного рівня та вирішення питань місцевого значення.

1.2) формування у молоді ідентифікації себе як частини українського суспільства та сприяння соціальній інтеграції, адаптації і реінтеграції молоді, зокрема:

- підтримка ініціатив та проведення програм (проектів, заходів), які допомагають молоді глибше цікавитися українською мовою, культурою та ідентичністю, висловлювати свої потреби, обмінюватися ідеями та разом створювати проекти, що демонструють їхню приналежність до українського суспільства; зміцнюють їхнє відчуття громадянської, національної та культурної ідентичності, а також підтримують зв’язок молоді з місцями свого походження чи проживання з метою формування мотивації до повернення та участі у відновленні своїх громад у майбутньому.

- зміцнення соціальної згуртованості та формування у молоді стійкого усвідомлення приналежності до українського суспільства, у якому кожна молода людина відчуває здатність впливати на власне майбутнє та майбутнє своєї країни; посилення роботи з молоддю, яка не відчуває своєї приналежності до України і є

легкою мішенню для російської чи будь-якої іншої дезінформації, а також для вербування до деструктивних дій, що підривають безпеку держави;

- покращення комунікації та сприяння інтеграції молоді з територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або які тимчасово окуповані Російською Федерацією, до українського соціокультурного простору;

- підтримка ініціатив та проведення програм (проектів, заходів), спрямованих на забезпечення соціалізації, адаптації та реінтеграції молоді, а також суб'єктів молодіжної роботи з територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або які тимчасово окуповані Російською Федерацією, з-поміж внутрішньо переміщених осіб, депортованих, примусово переміщених внаслідок збройної агресії, представників корінних народів України, національних меншин (спільнот), а також молоді, яка перебуває за кордоном, з особливим акцентом на збереження культурного і іншого зв'язку молоді з Україною;

- розвиток міжкультурного діалогу через створення та підтримку платформ для взаємодії молоді та суб'єктів молодіжної роботи як в Україні, так і за її межами.

Пріоритет 2: Сприяння самореалізації та економічній спроможності молоді

Пріоритет планується реалізовувати через:

2.1) розвиток сучасних підходів до профорієнтації та формування компетентностей, необхідних для професійної самореалізації молоді, зокрема:

- створення умов для усвідомленого вибору професійного шляху, розкриття особистісного та професійного потенціалу кожної молодої людини;

- розвиток конкурентних на ринку праці компетентностей шляхом забезпечення рівного доступу до професійного кар'єрного консультування, сучасних програм профорієнтації та перекваліфікації;

- розширення професійних можливостей молоді через формальну і неформальну освіту, зокрема для молоді, яка перебуває у складних життєвих обставинах, тимчасово не працює або не навчається, є ветеранами чи ветеранками, внутрішньо переміщеними особами, належить до корінних народів або національних меншин (спільнот) України, осіб з інвалідністю або тих, хто планує змінити професію;

- розвиток міжнародного співробітництва, зокрема через впровадження ініціативи Європейського Союзу “Молодіжна гарантія” як одного з інструментів підтримки молоді у сфері працевлаштування та професійного становлення;

2.2) розвиток цифрових компетентностей молоді через формальну і неформальну освіту для підвищення стійкості та безпеки в інформаційному середовищі, зокрема:

- розвиток цифрової грамотності, базових знань з кібербезпеки та культури безпечної поведінки в онлайн-середовищі;

- розвиток медіаграмотності як ключової навички життєстійкості молоді в умовах мінливого інформаційного середовища, здатності розпізнавати, критично оцінювати та протидіяти дезінформації, пропаганді та іншим формам ворожого інформаційного впливу, зокрема із використанням технологій штучного інтелекту;

- формування безпечного інформаційного середовища, що сприяє розвитку критичного мислення, здатності молоді до самостійного осмислення, аналізу та відповідального поширення інформації.

2.3) формування культури підприємництва серед молодих жінок і чоловіків та заохочення їх до започаткування власної справи, зокрема:

- розвиток підприємницької спроможності молоді шляхом посилення лідерських компетентностей, таких як, саморозвиток, навички міжособистісної взаємодії, емоційний інтелект та суспільну відповідальність;

- формування підприємливості, фінансової грамотності та здатності діяти в умовах високої невизначеності як ключових компонентів освітніх програм і заходів, що реалізуються у формальній та неформальній освіті, а також через системну менторську підтримку;

- сприяння розвитку соціального та інноваційного підприємництва, включно зі створенням інноваційних бізнес-інкубаторів, технополісів, платформ для обміну досвідом та підтримки молодіжних підприємницьких ініціатив.

2.4) Формування інноваційного потенціалу молоді через програми формальної та неформальної освіти, орієнтовані на креативну економіку та фундаментальні науки, зокрема:

- залучення молоді до креативних індустрій, інноваційної діяльності та новітніх технологій, зокрема шляхом ознайомлення з екосистемою стартапів, а також участі в проєктах у сферах дизайну, мистецтва, культури та інформаційних технологій;

- створення умов для реалізації інтелектуального потенціалу молодих жінок і чоловіків через залучення до фундаментальних та прикладних наук — математики, логіки, фізики, статистики, інженерії та інших галузей, що формують основу технологічного прориву;

- забезпечення доступу молоді до сучасних технологій та інтеграція STEM (STEAM)-освіти як бази для розвитку технологічних компетентностей і стимулювання інтересу до науково-технічних та інженерних професій;

- залучення молоді до діяльності наукових спільнот України та світу, участі в акселераційних програмах, інноваційних хабах і лабораторіях для розробки власних технологій, пошуку рішень стратегічних викликів і формування навичок, необхідних для участі у глобальній інтелектуальній конкуренції;

- включення молоді в освітньо-інноваційні середовища України та світу, що поєднують науку, бізнес і молодіжні ініціативи, сприяють розвитку міждисциплінарного мислення, дослідницьких і проєктних компетентностей, а також здатності формувати нові рішення для подолання довгострокових викликів.

Пріоритет 3. Розвиток стійкості, безпечного середовища та психоемоційного благополуччя молоді

Пріоритет планується реалізовувати через:

3.1) забезпечення безпечного та інклюзивного середовища для всіх категорій молоді, зокрема:

- створення умов для безпечного та інклюзивного розвитку молоді шляхом усунення стигматизації та дискримінації щодо молодих людей з уразливих груп і тих, хто перебуває у складних життєвих обставинах, у тому числі через підтримку молодих жінок і чоловіків з числа національних меншин, осіб з інвалідністю, ветеранів і ветеранок;

- створення умов для безпечної і нетравматичної комунікації між цивільною молоддю та ветеранами й ветеранками, з урахуванням потреб обох груп;

- розвиток нетерпимості до будь-яких форм насильства серед молоді, запобігання соціально ризикованій поведінці та гендерно зумовленому насильству через впровадження освітніх й просвітницьких програм, а також підвищення рівня гендерної компетентності серед фахівців, які працюють із молоддю, зокрема молодіжних працівників, представників громадських об'єднань, інших суб'єктів молодіжної роботи.

3.2) підтримка психічного та фізичного здоров'я молоді, зокрема:

- підтримка психічного здоров'я молоді через створення умов для збереження та відновлення емоційного благополуччя, турбота про фізичне здоров'я, подолання наслідків стресу та психотравм, зокрема тих, що пов'язані зі збройною агресією, тимчасовою окупацією Російською Федерацією території України та іншими негативними факторами;

- формуванню культури турботи про психічне і фізичне здоров'я та позитивного ставлення до звернення за психологічною допомогою як до природної та корисної практики у складних життєвих ситуаціях.

3.3) розвиток самозарадності та стійкості молоді, зокрема:

- впровадження онлайн-інструментів для самодопомоги та профілактики емоційного вигорання, зокрема для зміцнення психологічної стійкості до тривожних станів, зумовлених із збройною агресією Російської Федерації та адаптацією до змін, викликаних цією агресією;

- формування у молоді культури самозарадності, управління ризиками, кризового планування та ухвалення рішень в умовах невизначеності для спроможності реагувати на виклики воєнного та післявоєнного періодів.

3.4) психоемоційна підтримка підлітків, молоді та молодих сімей, зокрема:

- розширення доступу до психологічної допомоги та заходів, спрямованих на збереження гармонійних відносин у молодих сім'ях, зокрема тих, які зіткнулися з викликами, спричиненими збройною агресією, вимушеною депортацією, примусовим переміщенням або необхідністю адаптації до нових умов життя, із застосуванням сучасних механізмів;

- створення сприятливого середовища для забезпечення психологічного благополуччя підлітків та молоді віком 14–23 років, формування навичок емоційної регуляції та життєстійкості; посилення роботи з батьками для підвищення їх обізнаності щодо особливостей підліткового віку, емоційних потреб молоді та ефективних способів її підтримки в цей період.

Реалізація заходів відповідно до визначених пріоритетів, передбачених Програмою, відбуватиметься через цілісну, скоординовану діяльність усіх зацікавлених сторін у молодіжній політиці, що включатиме:

- **забезпечення розвитку міжвідомчої та міжсекторальної взаємодії** як наскрізного інструменту реалізації Програми шляхом формування сталих партнерств між органами державної влади, органами місцевого самоврядування, міжнародними організаціями, роботодавцями, соціально відповідальним бізнесом та суб'єктами

молодіжної роботи. Така взаємодія включатиме узгодження програм і заходів відповідно до потреб молоді та державної політики, подолання фрагментарності, дублювання зусиль, а також реалізацію спільних ініціатив;

- **розвиток міжнародного молодіжного співробітництва**, інтеграцію української молоді у світову та європейську молодіжну спільноту, посилення партнерств з українською діаспорою, молодіжними громадськими об'єднаннями та іноземними організаціями, впровадження кращих міжнародних практик;

- **забезпечення сталого інституційного розвитку суб'єктів молодіжної роботи** з акцентом на зміцнення їх управлінської, стратегічної та кадрової спроможності для активної участі у формуванні й реалізації молодіжної політики на всіх рівнях;

- **сприяння функціонуванню та, за результатами здійсненого аналізу, створенню нових молодіжних центрів і просторів, молодіжних рад, як інклюзивних інституцій**, що забезпечують молоді доступ до програм самореалізації та розвитку;

- **забезпечення ефективності діяльності державної установи «Всеукраїнський молодіжний центр»**, зокрема для підтримки молодіжних центрів і просторів, підвищення їхньої спроможності та реалізації заходів, спрямованих на розвиток молоді;

- **забезпечення ефективності діяльності державної установи «Український молодіжний фонд»**, зокрема для підтримки молодіжних проєктів і виконання окремих завдань молодіжної політики;

- **підвищення програмної та проєктної спроможності молодіжних центрів і інших суб'єктів молодіжної роботи** реалізовувати ініціативи, спрямовані на розвиток компетентностей молоді через неформальну освіту, стажування, інші освітні можливості;

- **підготовку та підвищення компетентностей фахівців, які працюють з молоддю** (молодіжних працівників, членів громадських об'єднань, молодіжних рад, інших) задля їхньої ефективної роботи з різними категоріями молоді, зокрема шляхом реалізації програми «Молодіжний працівник»;

- **цифровізацію молодіжної роботи**, включаючи створення освітніх платформ та інструментів дистанційного інформування, для розширення доступу молоді до якісних послуг, незалежно від її віку та місця проживання.

- **забезпечення інформаційно-просвітницької роботи з молоддю**, з особливим акцентом на молодь з територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або які тимчасово окуповані Російською Федерацією, через поширення інформації про можливості для її самореалізації та розвитку в Україні, програми неформальної освіти, молодіжні проєкти (заходи);

- **здійснення комплексу експертно-аналітичних, організаційних, впроваджувальних і підсумкових оціночних заходів**, зокрема через підготовку щорічної доповіді про становище молоді, проведення щорічних репрезентативних соціологічних досліджень та опитувань (у тому числі шляхом реалізації проєкту U-Report), які базуються на основі даних, структурованих за статтю, віком, місцем проживання та іншими ознаками, що передбачає аналіз становища дівчат, жінок, хлопців та чоловіків у суспільстві;

Планування та реалізація будь-яких програм (проектів, заходів) для молоді має здійснюватися за обов'язкової участі молоді та на основі результатів досліджень потреб, очікувань і їх бачення, проведених на всіх рівнях формування та реалізації молодіжної політики, з урахуванням специфіки територіальних громад, сіл і міст.

Координацію міжвідомчої та міжсекторальної взаємодії щодо реалізації пріоритетів Програми здійснюватиме Мінмолодьспорт.

Строк виконання Програми: 2026 – 2030 роки.

За підсумками щорічного моніторингу виконання Програми та досліджень стану молоді формуються за потреби пропозиції для уточнення її пріоритетів та заходів.

Очікувані результати виконання Програми, визначення її ефективності

Виконання Програми дасть змогу забезпечити:

Пріоритет 1:

збільшення кількості молодих жінок та чоловіків, які беруть участь у молодіжних центрах, молодіжних радах та консультативно-дорадчих органах, органах (організаціях) учнівського та студентського самоврядування, не менш ніж на 3 відсотки щорічно;

збільшення кількості молодіжних рад, радників з питань молоді та інших механізмів участі молоді в ухваленні рішень не менш ніж на 5 відсотків щорічно;

збільшення частки молоді віком 14–34 роки, яка бере участь у волонтерській діяльності, не менш ніж на 2 відсоткові пункти щороку;

збільшення частки молоді, залученої до діяльності інститутів громадянського суспільства, не менш ніж на 2 відсоткових пункти щороку;

збільшення частки молоді віком 14–34 роки [не менш ніж на 2 відсоткових пункти щороку], яка спілкується тільки українською мовою в усіх сферах життя (в сім'ї, на роботі та навчанні, з друзями);

збільшення частки молоді віком 14–34 роки, яка бачить своє майбутнє в Україні (або відчують себе приналежними до української спільноти) [не менш ніж на 5 відсоткових пунктів до 2030 року];

зниження частки молоді віком 14–34 роки, яка бажає емігрувати [не менш ніж на 2 відсоткових пункти щороку].

Пріоритет 2:

посилення взаємодії між молодіжними центрами та іншими суб'єктами молодіжної роботи, освітніми установами, представниками роботодавців, соціально відповідальним бізнесом, підприємствами, установами, організаціями та інститутами громадянського суспільства для забезпечення ефективної професійної орієнтації та розвитку кар'єрних можливостей молоді;

збільшення частки молоді, яка працевлаштувалася впродовж 12 місяців після того, як скористалася послугами професійного кар'єрного консультування, взяла участь у сучасних програмах професійної орієнтації та/або перекваліфікації (не менш ніж на 5 відсоткові пункти щорічно);

збільшення частки молоді, яка обрала свою нинішню професію під впливом спеціальних профорієнтаційних заходів (не менш ніж на 5 відсоткових пунктів до 2030 року);

зниження частки молоді віком 14-34 роки, які володіють цифровими навичками нижче базового рівня (рівень цифрової грамотності) [не менш ніж на 2 відсоткових пункти щороку];

зниження частки молоді віком 14-17 та 14-23 роки, які мали проблеми із безпекою через використання інтернету упродовж останніх 12 місяців [не менш ніж на 5 відсоткових пунктів щороку];

збільшення кількості молоді, що пройшла навчання з цифрових компетентностей [не менш ніж на 5 відсотків щороку];

збільшення кількості молодих людей, які беруть участь у впровадженні цифрових інновацій, автоматизації процесів та розробці нових технологічних рішень [не менш ніж на 5 відсотків щороку];

посилення співпраці між молодіжними центрами/просторами, молодіжними організаціями, закладами освіти та роботодавцями щодо створення сприятливих умов працевлаштування;

зменшення бар'єрів для соціально вразливих груп молоді (осіб з інвалідністю, внутрішньо переміщених осіб, осіб з малозабезпечених сімей, інші) через спеціальні освітні та кар'єрні програми;

збільшення кількості молоді, яка бере участь у освітніх ініціативах для здобуття нових компетентностей, не менш ніж на 10 відсотків щороку;

збільшення кількості молоді, яка взяла участь у кар'єрних заходах, не менш ніж на 10 відсотків до попереднього року щороку;

підвищення рівня зайнятості молоді віком 15–34 роки [не менш ніж на 2-3 відсоткових пункти щорічно];

зниження рівня безробіття (за методологією МОП) молоді віком 15–34 роки [не менш ніж на 2-3 відсоткових пункти щорічно];

зниження частки молоді віком 15–24 роки, яка не працює, не навчається і не набуває професійних навичок, не менш ніж на 5 відсоткових пунктів до 2030 року;

збільшення кількості молоді, яка скористалася програмами стажування, неформального професійного навчання, програмами менторства, що здійснені в рамках співпраці між органами державної влади, органами місцевого самоврядування, представниками роботодавців, соціально відповідальним бізнесом із молодіжними центрами, молодіжними та дитячими громадськими об'єднаннями, молодіжними працівниками, іншими суб'єктами молодіжної роботи, не менш ніж на 10 відсотків до попереднього року щороку;

підвищення рівня обізнаності молоді про бізнес-процеси, фінансову грамотність, маркетинг, управління ризиками та правові аспекти ведення бізнесу;

збільшення кількості мікрогрантів, кредитів та інвестицій, створення спеціальних фінансових програм для підтримки молодіжного підприємництва не менш ніж на 10 відсотків до попереднього року щороку;

збільшення кількості учасників освітніх програм з числа молоді щодо підприємництва, фінансового управління та бізнес-адміністрування не менш ніж на 10 відсотків до попереднього року щороку;

підвищення частки молоді віком 16–34 роки, яка займається підприємницькою діяльністю або має власну справу (є самозайнятою) [не менш ніж до 5 відсотків від загальної чисельності відповідної вікової групи до 2030 року];

підвищення частки молоді віком 14–34 роки, яка бажає займатися підприємницькою діяльністю або відкрити власну справу (бути самозайнятою), не менш ніж 5 відсоткових пунктів щорічно;

підвищення частки молодих людей, які беруть участь у наукових проектах, дослідженнях, грантових програмах та інших ініціативах у сфері фундаментальних наук, не менш ніж на 2 відсоткових пункти щорічно;

збільшення кількості стартапів та бізнесів, заснованих молоддю у сфері ІТ, дизайну, мистецтва, медіа, архітектури, анімації, реклами та інших сегментів креативної економіки, не менш ніж на 10 відсотків до попереднього року щороку;

відкриття [не менш ніж 1 об'єкту в кожній області України щороку] нових науково-дослідних лабораторій, хакатонів, бізнес-інкубаторів та інших платформ, що підтримують інноваційний потенціал молоді;

збільшення кількості молоді віком 14–34 роки, які взяли участь у програмах розвитку інноваційного та креативного мислення (хакатони, конкурси стартапів, творчі майстерні тощо) [не менш ніж на 10 відсотків до попереднього року щороку];

збільшення кількості створених освітніх курсів, тренінгів, воркшопів із розвитку креативного та наукового потенціалу [не менш ніж на 10 відсотків до попереднього року щороку];

підвищення частки молоді, яка залучена до дослідницьких або креативних проєктів у сферах науки, мистецтва, технологій, не менш ніж на 2 відсоткових пункти щорічно.

Пріоритет 3:

збільшення кількості інформаційних кампаній, тренінгів та програм щодо методів психічного здоров'я та методів його підтримки не менш ніж на 10 відсотків щорічно;

збільшення кількості молоді, якій було надано консультації з питань психічного здоров'я шляхом застосування механізму перенаправлення до послуг дистанційного та індивідуального психологічного консультування, не менш ніж на 10 відсотків до попереднього року щороку;

збільшення кількості молодих жінок та чоловіків, які отримали психологічну підтримку через реабілітаційні програми та консультації, не менш ніж на 10 відсотків до попереднього року щороку;

зниження частки молоді віком 14–34 роки, які занепокоєні власним психічним здоров'ям, не менш ніж на 2 відсоткових пункти щорічно;

підвищення частки молоді віком 14–34 роки, які готові отримувати безкоштовну психологічну допомогу, якщо їм запропонують, не менш ніж на 5 відсоткових пунктів щорічно;

підвищення частки молоді віком 14–34 роки, які визнають потребу в психологічній допомозі, не менш ніж на 2 відсоткових пункти щорічно;

зменшення частки молоді, яка відчувала останнім часом стрес та сильну знервованість, не менш ніж на 5 відсоткових пунктів щорічно;

збільшення не менш ніж на 10 відсотків щорічно кількості фахівців, які працюють з дітьми та молоддю і здобули фахові навички професійної роботи з урахуванням травмо-орієнтованого підходу та підвищили кваліфікацію у сфері молодіжної політики, зокрема в рамках програми “Молодіжний працівник”;

збільшення не менш ніж на 15 відсотків щорічно кількості суб’єктів молодіжної роботи, що реалізували молодіжні проекти за рахунок отриманих грантів від Українського молодіжного фонду;

відновлення та/або відкриття молодіжних центрів та молодіжних просторів по всій країні, не менш ніж 10 суб’єктів щороку.

Оцінка фінансових, матеріально-технічних, трудових ресурсів, необхідних для виконання Програми

Видатки на виконання Програми здійснюватимуться за рахунок коштів державного і місцевих бюджетів та інших не заборонених законодавством джерел.

Обсяг видатків, необхідних для виконання Програми, визначається щороку з урахуванням можливостей державного та місцевих бюджетів під час формування їх показників.